

NOTÍCIA BIOGRÀFICA DEL METGE JOSEP ANTONI MASSÓ LLORENS

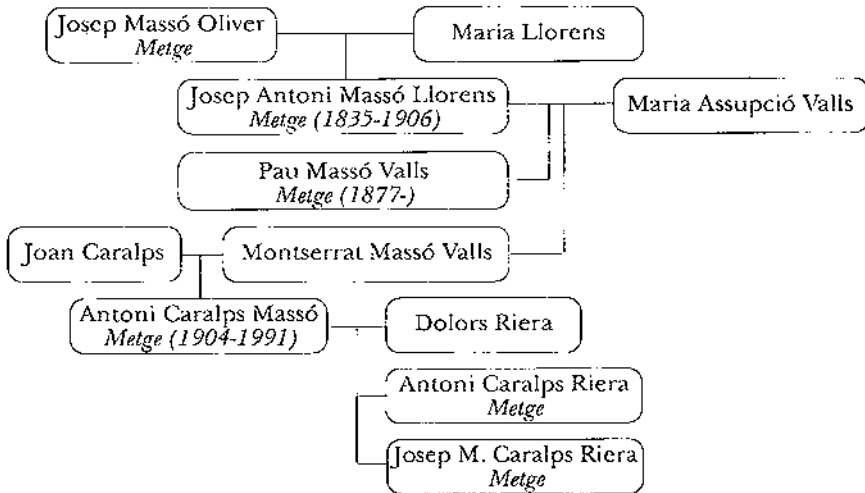
J. L. Ausín Hervella
J. M. Calbet Camarasa

*A*mb motiu de celebrar-se a la Canonja el XIII Congrés d'Història de la Medicina Catalana, aportem les dades biogràfiques bàsiques d'un personatge nascut en aquestes contrades. Es tracta de Josep Antoni Massó Llorens, un dels catedràtics menors de la facultat de medicina de Barcelona, que a més a més fou el segon director del manicomi de Nova Betlem.

Nascut al Caillar (Tarragonès), el 17 de gener de 1835, morí a Barcelona el 6 de gener de 1906.

El seu pare fou Josep Massó Oliver, que va exercir la medicina a Riudoms. A aquesta localitat està molt arrelat el cognom Massó. Tradicionalment s'ha dit que Josep Massó Oliver era cirurgià, però el 1854 consta en una escriptura pública com a doctor en medicina i cirurgia¹. I també així apareix el 1850 quan avala el seu fill per motius acadèmics².

Es genera amb ell una nissaga en la qual identifiquem els germans Antoni i Josep Maria Caralps i Riera.

¹ Arx. de Prot. Not. de Barcelona: Notari Menós: 6 de febrer de 1854, f 26.

² Arxiu General Històric de la Universitat de Barcelona. Expedient acadèmic de Josep Antoni Massó Llorens.

Josep Antoni Massó Llorens estudià el batxillerat primerament a Reus i després a Tarragona. Cursà medicina a Barcelona, i és llicència el setembre de 1859 amb unes qualificacions discretes. És company de curs de Giné i Partagàs.

Durant la carrera viu al carrer Sant Ramon 32, a casa d'un familiar. I el curs 1855-56 consta domiciliat al propi hospital. Curiosament, l'any 1857 apareix avalat acadèmicament per Ventura Pau Negre, el farmacèutic de l'hospital de la Santa Creu.

El 1868 es va casar amb Maria Assumpció Valls, una de les filles de Pau Valls Bonet, l'advocat que havia intervingut repetidament en els plets entre propietaris de la Nova Betlem. Un cop casat, visqué al carrer de la Lleona 14, 3r. Quan retorna de València, la família viuria al carrer Carme 24, 1r. Al final de la seva vida visqué al Passeig de Gràcia 76.

Massó tingué una vida docent complexa, formant part del grup de catedràtics que arriben a aquest grau acumulant mèrits, a base de dedicació i de comportaments disciplinats. També té una vida assistencial discreta, amb l'únic relleu relacionat amb l'època de Nova Betlem.

Vida docent

El principal vessant públic de Massó està en l'àmbit docent. El Full de Serveis apareix amb una dedicació llarga i, com ja hem dit, complexa. Notem en moltes ocasions l'ombra de Giné projectada sobre la seva trajectòria.

Massó participà el 1867 en una oposició a la plaça d'ajudant de classes pràctiques i experimentals amb destinació a la càtedra de Fisiologia i Terapèutica, i en pren possessió, en haver-la guanyada, el gener de 1868, quan era catedràtic Carbó. El 1868 forma part de l'experiència docent de l'Institut Mèdic de Barcelona, i hi apareix com a president de la secció de biologia, encarregant-se de les classes de Terapèutica i Matèria Mèdica ³.

Aprofitant que l'Institut organitza els cursos de doctorat, Massó aconsegueix aquest nivell acadèmic el novembre de 1869 amb un treball sobre els caràcters físico-químics de les taques de sang. El Tribunal estava integrat per Narcís Carbó, Llorenç Vidal, Josep Armenter, Joan Giné i Ignasi Pusalgas.

Entre 1871 i 1874 és l'encarregat de la càtedra d'Higiene Privada i Pública. Tornà després a la plaça tradicional de Terapèutica com a professor auxiliar i el 1876 publica el seu *Tratado de Terapéutica*, que aconsegueix ser declarat d'utilitat per al'ensenyament per una real ordre de l'11 de desembre de 1877.

El 1880 és designat catedràtic supernumerari interí de Patologia General i Patologia Quirúrgica. L'any següent, féu oposicions a la càtedra de Terapèutica de Saragossa. Aprova, però hi és nomenat un altre opositor. Massó se'n queixà des de la premsa professional ⁴. La plaça fou atorgada al Dr. Pastor. De forma aïrada protesta Massó tant per la incompetència de l'elegit com del tribunal, i afirma que mai més no tornarà a fer oposicions si els membres del tribunal no són catedràtics de Terapèutica.

El 1886 intenta de nou l'aventura saragossana demanant ara per concurs la càtedra d'Higiene, que tampoc no l'aconsegueix. Quan el 1887 el ministeri crea les càtedres de malalties de la infància, Massó n'és l'encarregat a Barcelona. Hi romandrà aquell curs i el següent.

³ El Compilador Médico, 10 de febrer de 1868, pàg. 367.

⁴ La Independencia Médica, 1 de gener de 1882, pàg. 126.

La vocació de catedràtic de Massó és persistent i el mateix any 1887 pren part, sense èxit, en el concurs a la càtedra de Terapèutica de Sevilla.

Per reial ordre de 17 d'octubre de 1887 és declarat amb aptitud legal per accedir per concurs a l'ensenyament oficial. Aquesta disposició representa la porta oberta per a la immediata consecució de la sospirada càtedra. I per l'ordre de 6 d'abril de 1888 és nomenat, per concurs, catedràtic numerari de Terapèutica de Granada. El febrer de 1889 aconseguix el trasllat a València, i el febrer de 1891 a Barcelona, on substitueix Narcís Carbó i Aloy, que havia mort el novembre anterior. A partir d'ara ja no és mourà de Barcelona.

Es diu al Diccionari Biogràfic de Metges Catalans que el 1896 publica uns *Apuntes de Terapèutica*. Per R.O. de 13 de juliol de 1898 rep la categoria honorífica del seu ascens com a catedràtic. El 1899 apareixen, però, les protestes d'un grup d'alumnes que consideraven que el contingut de la seva docència era antiquat.

El 1903 demana la jubilació com a catedràtic, però no consta que li hagués estat concedida. Per R.O. de l'1 d'agost de 1904 accedeix, finalment a la jubilació.

Sobre la imatge que donava el Massó, catedràtic de Barcelona, tenim les paraules de Jaume Peyrí a les seves *Memorias no velografiadas de un estudiante de medicina ochocentista*⁵:

La terapèutica mèdica i l'art de receptar era desenvolupat per Josep Antoni Massó i Llorens, de barbes apostòliques i de modals solemnes. El doctor Massó havia estat ajudant de classes pràctiques i després arribà a ser nomenat catedràtic, primer de València, i a la mort del doctor Carbó, de Barcelona; la càtedra de Terapèutica tenia a Barcelona tradició d'homes eminents i de competents en la matèria, sobre tot botàniques, ciència que posava el límit a la cultura gal·lènica d'aqueixes èpoques...

Era Massó home cultivat i treballador, aparentant més anys dels que tenia; aquest any, en començar el curs, va tenir un atac d'apoplexia que l'allunyà de l'ensenyament un quadrimestre; mentrestant, el doctor Ribas i Perdigo donà lliçons en el seu caràcter de professor clínic, metge prestigiós i benvolgut pels estudiants...

Tornà el doctor Massó ja entrat el curs; llur programa era complet, no faltava res de dietètica, ni dels coneixements actuals de terapèutica física, dels nous cossos sintètics analgèsics i antisèptics.

Pot ser que el seu programa patís més que de manca, de sobra, ja que estava tota la terapèutica gal·lènica clàssica, començant per la triaga.

El doctor Massó sabia el Trousseau, bell monument de la terapèutica del segle XIX on estaven totes les adquisicions que en el difícil camp de la terapèutica s'havien comprovat: eren clares i ordenades les indicacions i contraindicacions i tenia amb caràcter de lletra petita resumida la matèria mèdica; com indicant la utilitat i la necessitat científica per a treure de la mateixa utilitat pràctica, eren les lletres majors, la farmacodinàmia i les indicacions.

Explicava amb això i les novetats terapèutiques del programa ordenadament, sense deixar-se res en el tinter, però amb la sensació de fatiga, com de malalt. Els que l'havien conegut d'estudiant deien que era un home assabentat i estudiós.

No es pot jutjar al doctor Massó pel seu llibre de Terapèutica, perquè eren uns apunts vells, impresos, i perquè quan va ser catedràtic feia anys que estava escrit.

⁵ Peyrí, J.: *Apuntes no velografiadas de un estudiante de medicina ochocentista*. Llibre sense peu d'impremta, data, ni paginació. Fa referència al curs 1895-96.

Uns anys després passà amb ell una cosa cruel. Uns escolars més o menys intel·lectuals empengueren una campanya contra ell, que l'amargà els darrers temps de la vida.

Aprofundirem en alguns d'aquests aspectes docents del Dr. Massó.

Terapèutica

Sembla evident que l'interès i vocació docent de Massó estaven centrats en la Terapèutica. Repassem la seqüència d'activitats conegudes relacionades amb aquesta matèria:

Participà el 1867 en una oposició com ajudant de classes pràctiques i experimentals amb destinació a la càtedra de Fisiologia i Terapèutica; en pren possessió el gener de 1868.

El 1868 és encarregat per l'Institut Mèdic de Barcelona de les classes de Terapèutica i Matèria Mèdica. El 1876 publica el *Tratado de Terapéutica*. Entre 1876 i 1880 fou professor auxiliar de Fisiologia i Terapèutica. El 1877 el seu tractat de terapèutica fou declarat d'utilitat per a l'ensenyament.

El 1881 faria oposicions a la càtedra de Terapèutica de Saragossa. Les aprovà, però seria nomenat catedràtic un altre opositor aprovat preferentment. El 1887 prengué part en el concurs a la càtedra de Terapèutica de Sevilla.

El 1888 és nomenat, per concurs, catedràtic numerari de Granada, de Terapèutica. El 1889 es trasllada a València, i el febrer de 1891 a Barcelona.

El 1896 publicà *Apuntes de Terapéutica*, text que no hem pogut trobar.

No sembla que hagués deixat cap empremta a Granada ni a València, ja que el seu pas fou fugaç en tots dos casos, i la personalitat de Massó tampoc no era brillant ni d'especial relleu.

Es pot considerar un deixeble de Joan Magaz. Corbella considera que aquest professor el va influir⁶ i la seva Terapèutica la va dedicar a aquest mestre.

Higiene

El primer catedràtic que a Barcelona dicta la Higiene com assignatura independent és Joan Giné i Partagàs, en aplicació de l'anomenat Pla d'Estudis d'Orovio, de 1867. Giné és nomenat per a la càtedra de Clínica Quirúrgica el 1871, i el Claustre de la Facultat designa Massó i Llorens per a la d'Higiene, com a encarregat, quan fins aleshores era només professor ajudant de classes pràctiques⁷. Recordem que Massó en aquest moment és copropietari i director mèdic del manicomi de la Nova Betlem, i per tant íntimament relacionat amb Giné, que amb tota seguretat en devia haver recomanat el nomenament.

Rodríguez Méndez guanya per oposició la càtedra d'Higiene al 1874, i per tant Massó s'encarrega d'aquesta matèria entre 1871 i 1874, tot constant al seu expedient docent com professor auxiliar de la Càtedra d'Higiene Privada i Pública. L'interès docent de Massó per la Higiene es manté, i l'abril de 1886 sol·licita per concurs la càtedra de Saragossa, que no obté.

⁶ Corbella, Jacint: *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona, 1843-1985*. Barcelona. Fund. Uriach 1838, 1996, pàg. 76.

La Independència Mèdica, 1 de gener de 1872, pàg. 60.

Patologia general

El 1880 és designat catedràtic supernumerari de Patologia General i Patologia Quirúrgica. Així consta al seu full de serveis, i a l'expedient docent. De l'anàlisi que fem utilitzant com a guia el text de Jacint Corbella⁸, això degué tenir lloc entre la baixa per jubilació de Folch i Amich el 1880 i la incorporació de Coll i Domènech, l'any següent.

Pediatria

En l'ensenyament universitari de la pediatria, aquesta no ha estat assignatura autònoma fins al 1887. Abans es cursava conjuntament amb les malalties de les dones, i a Barcelona als anys vuitanta estava encomanada a Joan Rull. El 1887 es crea la càtedra de *Enfermedades de la Infancia con su Clínica* a totes les facultats de medicina, i a Barcelona s'encarrega l'assignatura a Massó Llorens, per Reial Ordre de 20 de gener de 1887. El degà, precisament Joan Rull, li'n dóna possessió el 26 de febrer, però li comunica que no hi ha cap alumne a qui ensenyar l'assignatura, ja que no hi ha cap matriculat. És fàcilment entenedor això, ja que la matrícula s'havia obert la tardor anterior.

A l'expedient docent de Massó consta com a encarregat de l'assignatura fins el 30 de maig de 1888. Per tant, hem d'entendre que durant el curs 1887-88 sí que atendria la docència efectiva de la pediatria. Així consta al seu expedient de professor, on es manifesta expressament que va continuar *explicando hasta últimos de mayo de 1888*.

Fins ara no s'havia identificat aquesta dedicació. Oriol Casassas i Joaquim Ramis indiquen que Iranzo Simón guanyà la càtedra però que no en prengué possessió, per la qual cosa Joan de Rull continua encarregant-se fins a la seva mort, el 1891⁹.

Jacint Corbella explicita la seqüència d'altra manera¹⁰. Per RO de 4 de juliol de 1887 es convoca a oposició la càtedra de Barcelona, i la guanya Juan Iranzo Simón, que seria nomenat el juliol de 1888. Prengué possessió i hi continua fins el febrer de 1889 en què la permuta amb la de Joan Rull, de tal manera que Iranzo desenvoluparà després la càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia, i Rull la de Pediatria.

El tractat de terapèutica

Com ja hem dit, el 1876 Massó publica el tractat de Terapèutica, amb 712 pàgines¹¹. Està dedicat al *seu mestre*, Magaz, el qual ja no estava a Barcelona.

En un moment en què no hi havia possibilitats de fer estudis farmacodinàmics, s'ha de triar entre el pragmatisme o seguir les doctrines. Massó segueix el pragmatisme, recolzat en freqüents cites de Trousseau.

⁸ Corbella, Jacint: *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona, 1843-1985*. Barcelona. Fund. Uriach *loc. cit.* Pàg. 126.

⁹ Casassas, Oriol; Ramis, Joaquim: *Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya*. Barcelona. Ed. La Magrana, 1993, pàg. 23.

¹⁰ Corbella, Jacint: (*Història de la Facultat de Medicina de Barcelona, 1843-1985*. Barcelona. Fund. Uriach *loc. cit.*, Pàg. 145-146) *op. cit.*, pp. 145-146.

¹¹ Massó, J.A.: *Tratado de Terapéutica, Dietética y Farmacología*. Barcelona. Est. Tip. de Narciso Ramírez, 1876.

En aquest tractat ens diu (pàg. 10) que la terapèutica es la síntesi de la medicina. S'ha oblidat de l'humorisme i el solidisme, les sectes iatromecàniques i iatroquímiques, les concepcions de Van-Helmont i de Stahl; hi resta la lluita entre organicistes i vitalistes. Els organicistes apareixen ara com a cel·lularistes. Massó es vol mantenir enmig d'aquesta rivalitat.

Diu que els agents terapèutics actuen sobre l'estructura anatòmica dels teixits i els aparells, sense anar a la causa matriu, *ni mas o menos que lo que hace el químico, que sólo se ocupa de estudiar las propiedades de los seres brutos, como quiera que las causas próximas de los fenómenos se manifiestan en la materia por los atributos de los cuerpos*. Dóna missatges equívocs, però a vegades apareix com a positivista, i amb alguns criteris avançats.

En canvi en altres ocasions (pàg. 127) apareix com a vitalista; i així hi parla del poder de la vida de l'ànima per allunyar les malalties del cos.

També ressalta la importància de l'estadística (pàg. 14), sempre que sigui ben aplicada, amb sagacitat, atenció, esperit analític profund, i gran rigor en les deduccions.

Massó ha estat criticat per mantenir el record de la triaca d'Andròmac. Tot i així trobem que s'hi refereix solament parlant de la seva composició, a base d'opi (pàg. 538). Li dedica 7 línies, que considerem més com un record històric, i no com a recomanació, ja que pondera sobretot els alcaloides. Per això la crítica ens ha semblat exagerada. Els antisèptics hi estan representats per l'àcid fènic i el salicilic.

Massó fa un tractat empíric i enciclopèdic. Hem de posar-nos en el seu moment. La medicina tradicional està en crisi davant els avenços de la ciència positivista. En crisi, però no vençuda. Encara la nova medicina no s'ha arrelat prou per tal de demostrar la seva efectivitat. Hi ha moltes dades fisiopatogèniques i exploratòries noves, però aquestes encara no sempre es tradueixen en eficàcia terapèutica demostrada.

Per altra banda, en la lluita entre organicistes i vitalistes, Massó expressament manifesta que es manté al bell mig. Té paràgrafs clarament positivistes, però se centra en la postura eclèctica i expectant de molts dels metges pràctics del moment. Per altra banda, la terapèutica és la branca més pragmàtica de la medicina, per tant, el que ell fa és acumular tota la informació, amb escàs anàlisi. És un home que sembla de poca empenya, no s'arrisca triant partit.

Protesta dels estudiants contra Massó

La primavera de 1899 hi ha un grup d'estudiants que protesten públicament contra Massó, criticant que el seu ensenyament no comprèn els coneixements moderns. Peyrí recull l'incident en un to comprensiu:

Uns anys després passà amb ell una cosa cruel. Uns escolars més o menys intel·lectuals empengueren una campanya contra ell, que l'amargà els darrers temps de la vida.

La protesta s'exterioritza inicialment amb una carta al degà i deixant d'entrar a classe¹². També envien un telegrama al Ministre de Foment demanant el cessament de Massó. Hi ha en un moment determinant un enfrontament personal entre un alumne i el catedràtic, i es reuneix per aquest motiu el Consell de Disciplina de la Facultat que acorda sancionar l'alumne, destituir els alumnes interns de la disciplina i no celebrar

¹² La Renaixença, 12 de març de 1899.

¹³ El Diluvio, 14 de març de 1899, pàg. 12.

exàmens al juny¹³. Es convoca, a més, vaga de tots els estudiants de la Facultat que és seguida de forma desigual. De fet, quan Robert acudeix a classe, alguns alumnes l'aplaudeixen com a alcalde recent designat¹⁴. La situació fou molt enutjosa. Hem de pensar que el Consell de Disciplina de la Facultat no es reunia des de 1867, llavors fou per una agressió a Silóniz¹⁵.

El manicomi de la Nova Betlem

El manicomi de la Nova Betlem havia estat erigit a la vila de Gràcia el 1857 per Josep Joaquim de Mas i de Vedruna, Joan Alsinet i Sauret i el metge Francesc Xavier Cots i Pensi. Les relacions entre aquests socis havien estat gairebé sempre molt conflictives, especialment els dos primers estaven en contra de Cots. Hi ha diferents intents de conciliació en els quals intervé el catedràtic d'anatomia Silóniz, que entre altres mesures aconsella la contractació d'un metge consultor que dirimeixi en cada cas les diferències que els socis presentessin sobre l'atenció als malalts. El consultor triat és precisament Giné i Partagàs, que hi intervé el 1864. La mesura no és suficient i la posició de Cots resulta insostenible, de tal manera que aquest, el 12 de maig de 1865, ven el terç de la seva propietat a Josep Antoni Massó i Llorens. El preu va ser de dos-cents duros, que resultava molt baix¹⁶.

No sabem si la mateixa possibilitat de comprar li fou oferta a Giné, però en cas afirmatiu la degué de rebutjar ja que ens consta que en aquesta època tenia una situació econòmica prou estreta, i el seu interès principal era aconseguir la càtedra.

L'experiència que els socis havien tingut amb Cots fa que al poc de la incorporació de Massó es modifiquessin les condicions de funcionament de la societat gestora del manicomi¹⁷. A les clàusules relatives a les funcions de Massó, es mostra que ell és el metge principal. (Giné és el metge complementari, el que dóna prestigi i una segona opinió).

Massó haurà de viure a l'establiment, on s'ocuparà de l'admissió, del diagnòstic, del tractament, del règim intern. També inspeccionarà els aliments. Seria també l'únic encarregat de tot el que fa a la part científica, o mèdico-quirúrgica de l'establiment... Tindrà a les seves ordres un practicant. En tot el relacionat amb la policia i tractament mèdic i higiènic, Massó haurà de ser obeït pels altres socis, i per tots els empleats, sense distinció.

Hi ha una clàusula d'especial interès, que estableix les cauteles sobre una desviació en el comportament del director:

Sent possible que En Josep Massó, malgrat la seva reconeguda intel·ligència i moralitat, pagui a la fragilitat humana el tribut de què ningú està lliure, la societat, podrà nomenar un altre Metge, que com a consultor, inspeccioni l'Establiment, quan els altres socis ho creguin convenient, visiti els pensionistes que cregui necessari, i quan ho cregui útil, s'assabenti de la història, i del pla que s'hagi adoptat per al tractament i alleujament i manifesti tot el que cregui convenient... Si En Josep Massó accepta i es conforma amb allò que observi i proposi el consultor, en resolució unànime,

¹³ La Renaixensa, 16 de març de 1899.

¹⁴ La Renaixensa, 16 de març de 1899.

¹⁶ Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona. Contracte del 12 de maig de 1865 davant el notari Josep Gros, núm. 21.

¹⁷ Arxiu de Protocols Notarials de Barcelona. Document del 6 de juny de 1866 davant el notari Antoni Graciós, n 32, f 103.

haurà de complir-se al peu de la lletra; però si fossin discordes, ells mateixos nomenaran un còmprofessor, per a que resolguin per majoria.

Resulta molt curiosa i sorprenent la circumstància que fixen per a fer actuar al metge consultor. És a sol·licitud dels altres socis no metges, com a garantia del bon compliment de les funcions del director. Res a veure amb el concepte actual.

El capital de la societat queda fixat en nou mil duros (el que demostra un cop més el bon negoci fet per Massó amb la compra feta a Cots per dos-cent duros).

La presència de Giné i de Massó estabilitza l'empresa, que marxa bé, així com momentàniament les relacions entre els socis, de tal manera que el 1868 pensen engrandir la societat, amb la compra d'un terreny i la construcció d'un nou edifici. Això ho fan l'any 1868, amb un projecte que resulta clarament ambiciós: la construcció del manicomí de Sant Gervasi¹⁸.

Però els problemes de relació entre els socis tornen a aparèixer de nou de forma molt acusada durant la construcció del nou manicomí a Sant Gervasi. Els conflictes van ser molt freqüents i molt intensos, i retarden molt la sortida de Gràcia, quan ja havien pactat amb els propietaris de les torres i quan el lloguer els representava una despesa considerable. En un nou intent d'avenir-se, redacten un nou contracte de constitució de la societat l'abril de 1873, on torna a ratificar-se Massó com a director mèdic. Encara així no troben la solució i, el 18 de desembre, Massó ven la seva part a Giné i a Francesc Miguel Gené, que ja anteriorment havia prestat 20.000 pessetes a la societat a l'objecte de poder fer les obres de Sant Gervasi. Massó trasllada a Giné el seu dret a ser director, el que sembla una decisió jurídicament opinable si no fos ratificada pels altres socis, que són presents a l'acte. No es van presentar problemes en aquest aspecte ja que Giné era conegut i apreciat. Aquesta compra-venda coincideix amb l'inici imminent de les activitats a Sant Gervasi.

Giné va comprar el 17,5 % de la Nova Betlem a Massó. En aquell moment, però, s'inicien nous problemes derivats de la nova guerra carlina, i del fet de morir Josep Joaquim de Mas. Amb tota seguretat Lluís de Mas, el fill gran, està fora, en la guerra, i en aquestes condicions Massó no pot lluitar tot sol contra Alsinet i els seus beneficiaris, els Moles. L'11 de febrer de 1873 s'havia proclamat la I República, i aquest fet possiblement dóna un impuls moral a Giné, encara que aviat es mostra desencisat de la política.

Massó rep sis mil duros per la seva part. L'advocat Miguel paga la seva meitat en metàl·lic. Tanmateix, Giné no paga res en aquest moment i promet que satisfarà la part corresponent en el termini de quatre anys, amb un interès anual del cinc per cent. Sembla que fa un intent el novembre de 1873 d'aconseguir diners venent una propietat, però, pel que resulta, sense èxit momentàniament¹⁹. L'agost de 1874 paga la meitat i finalitza aviat aquest deute: al maig de 1875²⁰. A Giné, l'entrada com a copartícep en la propietat del manicomí sembla que li resulta inesperat. Per les mostres que dóna d'entusiasme està, però, molt satisfet. Segur que ha acceptat a la primera. El 20 d'agost de 1873 compra una petita casa al carrer Betlem de Gràcia, evidentment

¹⁸ Arxiu Municipal de Sarrià-Sant Gervasi. Lligall num. 429.

¹⁹ Arx. de Prot. Not. de Barcelona. Document del 28 de novembre de 1873, davant el notari Josep Sayrols, núm. 563, fol. 1659.

²⁰ Arx. de Prot. Not. de Barcelona. Document del 5 de maig de 1875, davant el notari Joaquim Negre i Cases, núm. 39, fol. 156.

amb mera intenció inversora, ja que no la utilitzarà mai. Per això, quatre mesos després no té diners per acabar de pagar a Massó. Pot deduir-se de tot plegat que la decisió de la venda de Josep Antoni Massó es consolida cap al novembre de 1873. Precisament Josep Joaquim de Mas va morir el 4 de novembre i el 28 Giné intenta vendre propietats de la província de Lleida.

Sobre l'activitat professional de Massó com a psiquiatre pràcticament no coneixem cap dada concreta, ja que no escriu a les publicacions mèdiques. Giné l'esmenta molt sumàriament, encara que sempre amb respecte²¹.

Posteriorment, en 1894, forma part del grup de perits que informen sobre el famós cas de Samuel Willié.

Dins del vessant assistencial de Massó trobem que el 1865 forma part del grup de metges que són encarregats per l'Ajuntament de Barcelona del tractament de l'epidèmia colèrica²². Posteriorment apareix formant part del Cos Mèdic Municipal²³.

²¹ La Independencia Médica: 15 de juliol de 1870, pàg. 7; i Giné i Partagàs, J.: *Tratado Teórico-Práctico de Frenopneumatología*. Madrid. Ed. Moya i Plaza, 1876; pàg. 145 i 448.

²² Diario de Barcelona, setembre de 1865.

²³ Anuario Meler, 1887.